

POŠTOVANI RODITELJI DJECE ŠKOLSKIH OBVEZNIKA

Započeli smo novu pedagošku godinu koja je po mnogočemu specifična, a između ostalog je i nemogućnost grupiranja (preporuke HZJZ I MZOO) a samim time i nemogućnost održavanja roditeljskih sastanka, CAP radionica za djecu koja su školski obveznici, tako da je on-line komunikacija neizbježna i potrebna.

Detaljne informacije o programu roditelji dobivaju na roditeljskim sastancima koji su najavljeni od strane matičnih odgojitelja skupina školskih obveznika.

U našem vrtiću CAP-tim djeluje od pedagoške godine 2007./2008.

Njega, nakon završene edukacije u udruzi Korak po korak za provedbu CAP programa, čine:

1. Mirjana Grabovac
2. Alenka Hibler
3. Aida Kusić
4. Kornelija Mađerčić
5. Nedjeljka Tatalović

Detaljne informacije o Cap programu možete pronaći i na stranicama **Udruge roditelja Korak po korak**:

<https://urkpk.org/programi/cap-program/opcenito-o-cap-u/>

U daljnjem tekstu željeli bi Vas upoznati sa Cap programom koji provodimo u našem vrtiću.

Također smo Vam pojasnili što znače socijalne kompetencije i na koji način možete biti podrška svom djetetu i što možete učiniti Vi kao roditelji za svoje dijete.

Za sve nejasnoće i upite slobodno nam se obratite.

Srdačan pozdrav CAP-Tim

PREDŠKOLSKI CAP PROGRAM PREVENCIJE ZLOSTAVLJANJA DJECE

CAP program (čit. kap; akronim od Child Assault Prevention) je program primarne prevencije zlostavljanja koji osnažuje djecu u sprječavanju napada od strane vršnjaka, napada nepoznate osobe (otmica) i napada od strane poznate odrasle osobe. CAP nastoji integrirati najbolje izvore pomoći u zajednici kako bi se smanjila ranjivost djece i mladih na verbalno, fizičko i seksualno zlostavljanje.

Originalni CAP program počeo se provoditi u SAD-u 1978. godine, a u Hrvatskoj se primjenjuje na inicijativu Udruge roditelja „Korak po korak“ od šk. god. 1999./2000. Opisan je kao *„jedan od najobuhvatnijih i najinovativnijih programa prevencije u svijetu“*.

CAP program se kontinuirano prati i vrednuje se njegova učinkovitost, te je redovito odobren od strane Ministarstva znanosti i obrazovanja i Agencije za odgoj i obrazovanje od 2009. godine.

Svi CAP-ovi programi polaze od stava da napad predstavlja kršenje, ugrožavanje osnovnih ljudskih prava te da svi ljudi i njihova djeca imaju pravo biti sigurni, jaki i slobodni.

CAP program ima nekoliko varijanti koje su namijenjene djeci različite dobi i potreba. Sve one koriste troslojni pristup edukacije o prevenciji:

- obučavanje osoblja vrtića
- obučavanje roditelja
- obučavanje djece.

Obučavanje odraslih prethodi obučavanju djece. Osoblje vrtića i roditelje upoznaje se s prevencijskim i osnažujućim strategijama koje će djeca učiti na svojim radionicama i kako najučinkovitije te strategije podržati u vrtiću, kod kuće i u zajednici.

Obučavanje djece provodi se kroz radionice koje se u trajanju od 40 minuta odvijaju u tri uzastopna dana i vode ih 3 posebno educirana CAP pomagača.

Radionice za djecu bave se situacijama u kojima su povrijeđena dječja osobna prava i kroz vođenu grupnu raspravu, priče i igranje uloga, djeca uče strategije kojima će se zaštititi i ostati sigurni, jaki i slobodni. U svakoj radionici djeca se poučavaju sljedećim osnažujućim vještinama:

- zalaganje za sebe
- podrška vršnjaka
- reći odrasloj osobi od povjerenja

CAP – PROGRAM PREVENCIJE ZLOSTAVLJANJA DJECE

Provođenje CAP-a – Programa prevencije zlostavljanja djece:

CAP-ove radionice nude roditeljima, odgojiteljima i djeci strategije kojima će prevenirati verbalno, fizičko i seksualno nasilje.

Dječju ranjivost i podložnost nasilju možemo smanjiti:

- informiranjem djece i njihove zajednice na koje bi načine mogli identificirati i spriječiti zlostavljanje
- smanjivanjem dječje bespomoćnosti i zavisnosti
- povećavanjem izvora koji bi djeci mogli pružiti podršku i pomoć

CAP program sastoji se od tri dijela koja se provode točno određenim redoslijedom:

1. predavanja za odrasle (osoblje i roditelje)
2. radionice za djecu
3. vrijeme za razgovor s djecom nakon radionice

Sve ove komponente zadovoljavaju različite potrebe djece i niti jedna od njih ne smije biti zanemarena.

CILJ predavanja za roditelje i osoblje vrtića su:

- educirati odrasle o problemu zlostavljanja djece
- educirati odrasle o važnosti osposobljavanja djece u mnogim područjima njihova života
- razviti učinkovit sustav potpore djeci
- pružiti odraslima informacije o izvorima podrške i poučiti ih vještinama koje će im pomoći prilikom pružanja pomoći djeci
- promicati ulogu roditelja i odgojitelja u prevenciji zlostavljanja djece
- pružiti informacije vezane uz zakonske obveze o prijavljivanju zlostavljanja djece

Da bi se djeca mogla zaštititi od potencijalno opasne situacije, moraju je znati prepoznati. Informirano dijete manje se boji određenog problema ili predmeta. Želimo naučiti djecu pozitivne strategije koje će ih ojačati i omogućiti im da spriječe vlastitu viktimizaciju.

Da bismo izbjegli zastrašivanje djece, važno je usredotočiti se na ono što djeca mogu učiniti u takvim situacijama.

Djeca moraju znati da:

- imaju pravo odrasloj osobi koja ih pokušava povrijediti, zbuniti ili zastrašiti reći „NE“
- zatražiti i dobiti pomoć kojom će zaštititi svoja prava

CAP

- informira djecu o potencijalno opasnim situacijama da bi ih znala prepoznati i da bi ih se manje plašila
- poučava ih njihovim pravima da bi se mogla boriti za njih
- naglašava tri glavne strategije kojima im nastoji pomoći da obrane svoja prava:
- siguran pristup i postavljanje (samoobrana suprotstavljanjem, zalaganje za samog sebe)
- podrška vršnjaka (obrana prava drugih)
- povjeravanje odrasloj osobi u koju dijete ima povjerenja

Opis radionice za djecu

U radionicama sudjeluju djeca najstarije vrtićke skupine, a provode se tijekom tri uzastopna dana.

Radionicu provode educirani odgojno-obrazovni djelatnici Vrtića. Djeca imaju pravo birati hoće li sudjelovati u radionici ili će izabrati neku drugu aktivnost.

Radionica počinje diskusijom o pravima djece i o situacijama u kojima djeca gube ta prava. Pažnja djece usmjerava se na tri osnovna prava koja im netko tko ih želi povrijediti oduzima, pravo da budu:

- sigurni
- jaki
- slobodni

Od djece se traži da definiraju i opišu ta tri prava te da daju primjere za njih. Nakon diskusije o pravima voditelji glume situacije u kojima dijete gubi ta svoja prava. Tri su takve situacije:

- kada dijete ugrožava vršnjak ili nešto starije dijete
- kada dijete ugrožava nepoznata odrasla osoba

- kada dijete ugrožava poznata odrasla osoba

U drugom izvođenju istog igrokaza dijete primjenjuje efikasne strategije samozaštite.

U situaciji kada dijete ugrožava vršnjak diskusija je usmjerena na tri strategije prevencije:

- suprotstavljanje nasilnom djetetu izgovaranjem odrješitog „NE“
- zamolba prijateljici/prijatelju da ga prati u park ili mu pruži neku drugu pomoć
- povjeravanje odrasloj osobi od povjerenja

U slučaju kad djetetu pristupi nepoznata odrasla osoba djecu učimo što trebaju učiniti (tzv. vještine samoobrane) da bi izbjegla moguće zlostavljanje:

- da neznancima ne govore svoje ime i druge podatke
- da stoje na sigurnoj udaljenosti od neznanca, koju im demonstriramo (dužina dvije ruke kako bi mogla pobjeći ako ih pokušaju uhvatiti)
- da pobjegnu u slučaju da im se pokuša približiti (drže distancu)
- koristeći poseban, tzv. sigurnosni vrisak koji se razlikuje od onoga koji koriste u igri, a koji će zbuniti napadača i privući pažnju odraslih osoba i djece koja im mogu pomoći
- da vrište dok ne budu na sigurnom mjestu
- kako da udare neznanca u osjetljiva mjesta da bi mogla pobjeći
- kad čuju prijateljev vrisak da počnu vikati i trčati prema njemu kako bi provjerila je li dobro, uplašila neznanca i privukla pažnju odraslih osoba
- ili da odmah pozovu u pomoć neku odraslu osobu
- da promotre neznanca kako bi ga mogla opisati policiji
- da prijatelja otprate kući kako bi razgovarala s njegovom mamom i pozvala policiju

U dijelu radionice koji se odnosi na prevenciju zlostavljanja od strane poznate odrasle osobe djecu učimo:

- o razlici između dobrih i ružnih tajni
- o razlici između prihvatljivih dodira i dodira koji kod djece stvaraju nelagodu

- o pravu djeteta da govori o svakoj tajni koja ga straši ili zbunjuje, čak i kad je nekome obećalo da će je čuvati
- potičemo ih da nastave govoriti odraslim ljudima u koje imaju povjerenja sve dok ne naiđu na osobu koja će im vjerovati, što bi mogla biti i odgojiteljica

Dosadašnja su istraživanja o učincima CAP programa zaključila sljedeće:

- nakon CAP radionica djeca imaju više informacija i znaju strategije kojima bi se mogla zaštititi nego što je to bio slučaj prije radionica
- CAP kod djece ne uzrokuje nikakve emocionalne probleme niti probleme u ponašanju
- CAP pojačava komunikaciju između odraslih i djece

OPĆENITO O SOCIJALNIM VJEŠTINAMA

U današnjem vremenu je od velike važnosti imati razvijenu socijalnu kompetenciju koja nam omogućava lakše funkcioniranje u društvu. U razvijanju socijalne kompetentnosti nepobitnu ulogu imaju roditelji koji svojim autoritativnim odgojem punim razumijevanja, ljubavi, topline, ali i nadzora usmjeravaju svoju djecu ka kvalitetnom socijalnom življenju koje se kasnije ogledava u interakcijama s vršnjacima u predškolskoj ustanovi, ali i izvan nje gdje se iz vršnjačke igre stvaraju jedinstvena prijateljstva puna suradnje, razumijevanja koja djetetu pričinjavaju zadovoljstvo, osjećaj pripadnosti te tako šire utjecaj na djetetov cjelokupni rast i razvoj. Predškolska ustanova s odgajateljima je važan faktor dječjeg usmjeravanja prema socijalnoj kompetenciji kroz igru kao sredstvo učenja mnogih socijalnih vještina i znanja. Odgajatelji osim svojih znanja trebaju priuštiti djeci iskustva u kojim će oni imati prilike naučiti socijalne vještine. Također, svojim osobnim ponašanjem, razvojem svoje osobnosti i podizanjem samopouzdanja djece utječu na njihovo usvajanje prosocijalnog ponašanja.

Socijalne vještine koje dijete mora usvojiti su kontrola emocija, norme i pravila ponašanja, čekanje na red, suradnja, pomaganje i prihvaćanje različitosti drugih. Važnu ulogu u razvoju dječje socijalne kompetencije ima prije svega obitelj, a zatim okolina u kojoj se dijete nalazi, a to su vršnjaci, odgajatelji i zajednica kojoj dijete pripada. Djeca koja su razvila prosocijalna ponašanja lakše će se snalaziti u interakcijama s vršnjacima, gdje će znati dijeliti, čekati na red, tražiti pomoć, razmjenjivati međusobno informacije.

Socijalna kompetencija se definira kao ujedinjavanje osobnih znanja i vještina koje osoba posjeduje kako bi se što učinkovitije snalazila u različitim prilikama, izazovima i izborima. Komponente socijalno kompetentnog ponašanja djeteta uključuju: suradnju s vršnjacima, ulazak u grupu, iniciranje igre, prosocijalna ponašanja kao što su: prijateljstvo, smijeh/veselje, prihvaćanje vršnjačkih normi i jasna komunikacija. Također i sudjelovanje u raznim društvenim aktivnostima i igrama gdje djeca međusobno razmjenjuju doživljaje, iskustva i spoznaje uče se socijalnim vještinama te se pospješuje njihova socijalna kompetencija i stvaraju prijateljstva. Djeca najviše uče spontano i kroz igru s vršnjacima i odraslima (Jurčević Lozančić, 2011). Autorice Katz i McClellan (1999) naglašavaju da se socijalno razumijevanje ogleda u sposobnosti djece da predvide tuđe reakcije u vršnjačkoj interakciji, razumijevanje osjećaja, razvijanje sposobnosti za komunikaciju, pregovaranje, uključivanje u razgovor, suradnju, pokretanje igre, prihvaćanju kompromisa te suosjećanja s drugima.

Jednu od najvažnijih uloga za razvoj socijalnih kompetencija djeteta ima obitelj. U ovo novije vrijeme obitelj doživljava velike promjene. Djeca su često usamljena zbog roditeljskih obveza na poslu. Sve manje provode vremena s obitelji. Nažalost, sve su češći slučajevi djece koje previše

provode vremena pred televizorom ili različitim video igricama koje ponekad i nisu za njihovu uzrast Jesper Juul (2017) naglašava da je za razvoj socijalno kompetentnog djeteta važno razvijanje ne samo djetetovog samopouzdanja nego i samosvijesti te očuvanje njegova osobnog integriteta što znači da se upotreba nasilja kao odgojna mjera treba isključiti. Kako bi roditelji osigurali djetetu razvoj socijalnih vještina, a samim tim i priliku da postanu socijalno kompetentna trebaju mu osiguravati prilike u kojima se igra s drugom djecom jer djeca ne mogu učiti socijalne vještine slušajući pouke o njima nego im treba i iskustvo. Trebaju dijete naučiti dijeliti kako bi znala to primijeniti tijekom boravka u vrtiću, a kasnije i u školi. Isto tako naučiti ih vještinama pregovaranja te njegovati pozitivne socijalne interakcije (Čorić Špoljar i Kralj, 2014).

Uz obitelj jednu od važnih uloga u razvoju socijalne kompetencije imaju i vršnjaci. Dječja interakcija u vrtiću pridonosi boljem razvijanju socijalnih vještina te manjem razvoju agresivnosti i drugih problema u socijalizaciji (Brajša-Žganec, 2003).

Kako bi dijete u predškolskoj ustanovi uspjelo naučiti adekvatne socijalne vještine te postalo socijalno kompetentno treba imati isti model kao i u obitelji. Odgajatelji bi osim svojih akademskih znanja i vještina trebali posjedovati i osobnost i motiviranost. Uspješni odgajatelj svojim primjerom potiče dijete na empatiju, prijateljstvo, suradnju, dobru komunikaciju, poštovanje međusobnih razlika. U odgojnoj skupini treba vladati prijateljsko i ravnopravno ozračje. Kada dijete zna da je prihvaćeno te da odgajatelj cijeni njegovo mišljenje tada ono postaje otvorenije i motivirano za ostvarivanje ciljeva (Jurčević-Lozančić, 2011). Jedna od mnogobrojnih odgovornosti odgojitelja jest pomoći djetetu da stekne emocionalnu osjetljivost i sposobnost promjene emocionalnih reakcija na provokativne situacije. Mlinarević i Tomas (2010) naglašavaju kako je suradnja između roditelja i predškolske ustanove od velike važnosti za socijalni razvoj djeteta. Važno je da roditelji i odgajatelji razvijaju međusobnu suradnju koja je otvorena, povjerljiva, tolerantna, da postoji spremnost za uvažavanje različitosti u mišljenju, uzajamno poštovanje te zajedničko rješavanje problema u razvoju i odgoju djeteta. Kada djeci pokažemo primjer zdravog socijalnog odnosa tada će ga oni i slijediti. Kvalitetna komunikacija, suradnja, jasno definirane granice ponašanja, nadzor, tolerancija, prihvaćanje djeteta onakvim kakav je, toplina i ljubav su smjernice za postizanje socijalno kompetentnog djeteta. Takve zadaće ne smiju odrađivati samo predškolska ustanova i škola. Predškolska ustanova treba surađivati s roditeljima, ali ne i ispunjavati zadaće koje su isključivo namijenjene roditeljima. Zajedničkom suradnjom u odgoju i razvoju djeteta trebaju doći do pozitivnog ishoda, a to je sretno i zadovoljno dijete

LITERATURA:

1. Brajša-Žganec, A. (2003). Dijete i obitelj: emocionalni i socijalni razvoj. Zagreb: Slap.
2. Brajša-Žganec, A., Slunjski, E. (2006). Socioemocionalni razvoj u predškolskoj dobi: povezanost razumijevanja emocija i prosocijalnog ponašanja. Društvena istraživanja, 3(89), 477- 496.
3. Brooks, R., Goldstein, S. (2005). Otporna djeca: njegovanje djetetove snage, nade i optimizma. Zagreb. Neretva.
4. Cakić, L., Živčić-Bećirević, I. (2009). Prihvaćenost dječaka i djevojčica u skupini vršnjaka predškolske dobi. Napredak, 150(2), 140-153.
5. Čorić Špoljar, R., Kralj, D. (2014). Socijalne vještine djeteta- vodič za roditelje. Zagreb: Poliklinika za zaštitu djece grada Zagreba.
6. Đuranović, M., Opić, V. (2013). Mogućnosti prevencije rizičnih ponašanja djece predškolske dobi. Magistra Iadertina, 8(1), 101-111.
7. Essau, A.C., Conradt, J. (2009). Agresivnost u djece i mladeži. Zagreb: Naklada Slap.
8. Holcer, J. (18. studenog 2015). Da sam bar nevidljiv: Što nam govori stidljivost kod djece. Preuzeto 27. kolovoza 2018 iz <http://www.roditelji.hr/vrtic/da-sam-bar-nevidljiv-sto-nam-govori-stidljivostkod-djece/>
9. Ivaštanin, I., Vrbanec, D. (2015). Razvijanje partnerstva s roditeljima. Dijete vrtić obitelj, 21(79), 24-25.
10. Jurčević-Lozančić, A. (2011). Teorijski pogledi na razvoj socijalne kompetencije predškolskog djeteta. Pedagogijska istraživanja, 8(2), 271-281.
11. Jurčević- Lozančić, A. (2011). Redefiniranje odgojne uloge obitelji. Hrvatski časopis za odgoj i obrazovanje, 13(4), 122-150.
12. Juul, J., (2017). Vaše kompetentno dijete. Zagreb: Oceanmore.
13. Katz, L., McClellan, D. (1999). Poticanje razvoja dječje socijalne kompetencije. Zagreb: Educa
14. Kranželić, V., Bašić, J. (2008). Socijalna kompetencija i ponašanje djece predškolske dobi kao osnova preventivskim programima-razlike po spolu. Kriminologija i socijalna integracija, 16(2), 1-124.